

irakurtzekoak

Itsasotik, heldua

■ Itsastarren bizimodua eta haizea elkarri zein loturik ote diren, *itsas-aize* izenaz argitaratu zuen Augustin Zubikaraiak halako hiztegitxo kuttun bat, non itsasoko lan eta beharrei lotutako hitzak eta esamoldeak bildu baitzituen. Sinbologi-ildo beretik, *Haize kontra* izena eman dio bere lehen liburuari Patxi Iturregik, liburuan biltzen diren narrazioak itsas girokoak baitira. Igarriko ote du baina azken liburu horren azalean titulua irakurtzen duenak mamiaren nondik norakoa tituluan bertan duela.

Ez dakit nik zein haizek eroan zuen Patxi Iturregi itsas-keta-ikasketak egitera, ezta ere, itsas-pilotu hiru urtean edo jardun ostean, zein beste haizek engila eragin zuen lehorean. Kontua da Laudioko idazle berri honek bederatzi ipuin ekarri dizkigula liburu honetan, guzti-guztiak hala edo zelan ur eremu zabalena den horretako bizikizunei lotuak. Liburu ederra eta maridula, bestalde, halako batasun bat duena, hala gai-multzoaren aldetik —dagoeneko idatzirik utzi dudana legez—, nola pertsonaiak eta ingurats narrazioaren aldetik ere.

Ipuinez ipuin joko banu ez nuke jakingo zeini ederren iri-

tzi. *Itsasoetako anaiartea* izenekoaz zabaltzen da liburu eta, egileak berak aitortu duenarekin bat, liburu edozein ordenatan irakur daitekeen arren (besteetan ere eskubide hori berori omen dugu), hasierako horri ekinez hastea gomendatu nahi dut. Emakumezko bat, eder-liraina eta gaztea, gizonen monopolioa den itsasontziko giroan sartuz gero, zer?, hara hor galdera; erantzunetako bat, aipatu narrazioa.

Emakumezko bat gizonen-koena izan den giroan artegarri izan daitekeen era berean, edonor artegaraztekoa izan liteke itsasoan lehorrean baino tarte luzeagoak ematen dituen gizonaren etxeratzea. Ez ote dira zorutzen marinela? Galde egin *Iruzuraren tamaina* izenekoan aurkeztzen zaigun mutikoari. Edo galde egin *Atearen zein aldetan* ezagutuko dugun emakumeari. Itsasoak bere legeak, eta horietako bat artez edo moldez bere seme-alabak tragatzen dituela da.

Lehorrean gaizki konponduta nahiz ezelan ere konpondu gabe utzi dugunaz *Hobe ez gogoratzea*, esan dezake marinela, liburuko laugarren ipuinaren izena errepikatuz, itsasoan den bitartean ezer gutxi

Izenburua: Haize kontra. Egilea: Patxi Iturregi. Argitaletxea: Elkar, 1996. 176 orr.

egin baitezake gaitza konpondzearen alde. Agian dei bat, telefonoz? Konponduko al du ezer horrek? *Hobe ez gogoratzea* narrazioak horretaz dihardu, egileak hor erakusten duen giro edo ingurats bere-be-reak sortzeko dohaia. Hurrengo ipuinak, *Hondarreko distira* ahortzi hura izenekoak, inguratsa baliatzen du giza-arimaren zirrikuetan must egiteko.

Must egin, hots, uretara blautsa egin, baina historia-koetara, Patxi Iturregik Egur

harroa izenekoan egin du. Nik uste, ipuin horretan bada arnasa luzeagoko narrazioetarako abiaburu bat.

Untzi zatikalekua izenekoak bihotzean ikutu nau, eta behingoan esan behar dut ez deritzadala liburu onena, ez. Iraganaren minez dihardu horretan, Bilboko kresal-ibaia burdinazko birika eta bihotz elektriko haien zain oparoa zenekoaz. Bada, zer esan horretaz Erandio-Areetako errepideetan eldarnioaren ateetan sentitu izaten denak? Liburu honetako ipuin guztiak ez dira borobilak, ez, baina idazlea bera idazle heldu ageri zaigu, halako heldutasunen zamak inoren lepoan jartzea mesederako barik kalterako izan daitekeen arren esanda.

Cyprus-en sekretua eta *Ur biziak* narrazioak misterio-tsua dira, eta magikoak. Patxi Iturregiren eragina izan duten idazleen zerrenda bat osatzera ere iritsiko gara magikotasunaz eta misterioaz jardunez gero. Ez da halako zerrenda osatzeko egokiera; bai esateko, aldiz, hain gogoko ditudan liburu horietako batzuen alboan dudala *Haize kontra* hau.

Edorta Jimenez

Vladimir, gure odolaren gorria

■ Latza bezain ederra da istorio hau, eta irakurketa bihurtzen den borroka horretan parte hartzea merezi du. Espainiako Gerraren garaletara garamatza Izagirrek, arrano gorriak, Heinkelak eta Junker 52 sabel-handiak zehazki, Vladimir ezezik Gernika ere txikitzen ziren sasoiara. Oraingoan, literatura izena du denbora haletara eramango gaituen trenak eta, lehen orrialdetik bertatik, atsegin egiten da bidaia. Polita da leihatilara bidalitako lehen begiratuak dakarkigun paisaia.

Egileak idatzitako postal berean ikusten dira ardiak eta itsasoa. Mareak, orde, kresala ezezik, ardien gibel-erriak eta ile-larruak ere aurkeztzen ditu eta hori "...otsoa dabilelako az-tarna da. Otsa, singularrean, indar kaltekor mitikoak aipatzen diren bezala. Izen propio bat balitz bezala. Vladimir, adibidez...". Narratzailea istorioan barrena garatuz doan lagun-taldeko partaidea da, oharrena ernalduz doakien gazte horietakoa. Behin, artzain batek ardi izter bat eguzkitan lehortzen aurkitu ondoren, horrelakoak egiten dituen otsoa ez baina arimaduna dela ondorioztatzen dute denek. Gazteak, hura Vladimirren lana dela ohartzen dira eta, "...Menturaz bai, menturaz

Izenburua: Vladimir. Egilea: Koldo Izagirre. Argitaletxea: Erein, 1996. Milabidai. 57 orr.

Vladimir ez zen suntsitua izan eta Bigarren Mundu Gerratez geroztik leize batean ezkutatua zegoen yanki bat noiz hurbilduko labana zorrotzua zain gerlari nipon bat bezala kikutua Mola jeneralaren atze-guardari jazar egiteko... idatziko du narratzaileak. Hilabeteak eman zituen gizagajo hark lapak, lanpernak eta karra-marroak janez. «Ahulduta, itsasgorak harkaitzetan utzirik gatz milikatzena heltzen ziren ardiak akabatzen hasi zen». Egoera hori eta horren ingurukoak dira liburuak honetako hiru atalen arteko lehe-

nengoak hizpide dituenak.

Lirikoagoa dirudi bigarren atalak, Luandari bidalitako gutun baten modukoa. Horko zenbait pasarte gure literaturan gogora ditzakegun orriak ederrenetan idatzita geratzeko modukoak dira. Ohar, bestela, lerro hau: «... Batera hiltzen ikasi behar izan genuen geuk ere, Luanda, tribukeriarik gabe bizitzen hasteko. Eta dena ez zen Frantziako eta Espainiako Erregeren aitzakia. Gurea ez da lurrik gabeko lurra. Artzainek hartzen zuten soro itsasoa, draporik gabe, zigilurik gabe, libre. Postal berean ikusiko dira bagak eta ardiak, eta han, gero eta hangagoak egiten zaizkidan mendietan, geure odolaren gatzak ere bada ardiek milikatzen dutena bazterrean...». Vladimirren lehorretaz aldatu zituen gauzak. «Vladimir hamabostero txatarrekin etortzen ziren Errusiako ontzi guztien kapitaina zen» eta «bere ontzia beti zen iraultza boiatu bat munduko itsasoetan». Ontziko ganbaran narratzaileak eta bere lagun gazteek zain izaten zituzten «... Plejanov, Lenin, Lunatxarski, Bogdanov, kutxa bete liburu munduko hizkuntza guztietan iraultzaren berri onak herrietan barrena zabaltzeko...» eta Vladimirrek ematen zizkien postaletan gordetzen

zituzten Plaza Gorria, Stalin, Leningrado, Bolxoi, Joko Olimpikoetako medailadunak, koljokak eta abar. Naufragio itoen kontuak datoz gero, Kalaxnikov eta karabineroen artean.

Azken atalaren oina batean aurki daiteke: «Gerra ez duk amaitu...!». Vladimir bizi dela ohartzen dira gazteak eta «... Ez geunden bakarrik. Gure lagun guztiak ez zeuden kartzelan eta hilerrian...» idazten du narratzaileak. «... Erresistentzia zabaldu beharra zegoen, zokoak harrotu, bazterrak sutu, etsaia urduriarazi...». Udalak festetarako ekarritako zezenplaza mugikorrak su hartu zuen gau batean eta, taldeak, poster bat egin zuen egunkari errektorez, plaza errearen argazkiekin. «... Zorro batean sartu eta probintziako egunkarira bidali genuen. Gerra ez zela amaitu. Oraindik ez gintuztela derrotatu. Izanen zutela aurrerantzean gure berri. Vladimir Brigadak sinatua...». Hortik aurrerakoek osatzen dute hirugarren atala, Heinkelak eta Junker 52 sabel-handiak Vladimir ezezik Gernika ere txikitzen ziren apirila iritsi arte. Orduan isuritako odolak idatzi ditu orrialdeok. Gorri, ezin beste modu batera izan.

Mikel Aldalur

ertzetik

Harkaitz Cano

Zaude zain

■ Patrikarako liburu tikiak edonora eramatera ohitu ginen arte, asko sufritzen genuen zain. Kafetegi batean zain. Geltokietan zain. Zinerako zain. Rugby partidura sartzeko zain eta insomnioak guretik alde egiteko mailetak noiz egingo zain. Kafetegi batean, lagunarekin lauretan geratu eta laurak bost gutxitan heltzen denak kafe ebakia eskatzen du beti. Kafe ebakia prestatzeko zerbeza bat ateratzeko baino denbora tarte luzeagoa behar duelako zerbitzariak. Zain egoteko erak eta erak daude, noski. Baina, atrebentziaz, ausartuko nintzateke esatera zain dagoen horrek atzeratu egingo duela ahalik eta gehien azukre sobretxo irekitzeko unea, eta sobretxoan idatzitako propaganda mezua edo kafe arabigoari buruzko informazioa bizpahiru aldiz irakurriko duela, formula kimikoren bat buruz ikasi nahian bezala, teatraltasun handiz azukre sobretxo urratu baino lehen.

Azukrea apurka-apurka irauliko du zain dagoenak, eta gero, inguruna begiratuko du goilara hartu eta kafe ebakia nahasten hasteko. Litekeena da kafetegiak urrunerako ikusmira eskaintzea, eta horrelakoetan, ahalegin berezia egingo du kafea ezpainetatzera, laguna jende artean bereizteko. Alferrik. Laurak eta lau minututan dastatuko du lehen kafe tanta, lasai oraindik, eta gezurra izanagatik ere —denbora irabaztea da kontua— ezpainak erretiratu eta libre geratzen zaion eskuaz keinu nabarmen bat egingo du, oso beroa dagoela esanez bezala. Horrelako trikimailuen bidez, ebaki baten bizi iraupena hogei edo hogei bost minutura malgu daiteke, zain dagoena espermentatua izanez gero. Denbora tarte horretan, fase psikologiko ezberdinak pairatu beharko ditu esperoan: lehenbizi, ulertortasuna, kidearen berandutza azalpenen bat izango duen segurtasunarekin batera; geroxeago, amorrua, denbora galarazten digulako, beti besteak haren aiduru edukitzen dituen pertsona berekoi, harro jasanezin horrek; eta horren ostean, larritasuna eta izerdia, erraturik gaudenak gu garela pentsatzera garamatzana, behar bada ongi ulertu ez, eta hurretan geratu garena pentsatzera. Edota kafetegi horretan ez baizik eta beste batean. Bestearen haserrearen beldur gara fase horretan.

Pertsona bat zenbat maite dugun adierazteko era bat izan daiteke haren zain iraun dezakegun minutu kopuruarena. Zenbat maite nauzu? Berrogeita bost minutu. Ordu bete. Tolstoiren obra osoa irakurriko nuke zure esperoan. Edo bizitza osoa emango nuke zure zain (*mon amour*), ebakiaren jubakian.

Edo —erabil bedi soilik okasioetan— maite zaitut, zerbitzariaren eskua sorbaldan sentitu, eta lokal hutseko argitzalen azpian aulki guztiak mahaien gainetan lerratuta ikusten ditudan arte. ■